

MİMAR SİNAN'IN BİYOGRAFİSİ

Türk mimarlık tarihinin en büyük ismi şüphesiz **Mimar Sinan**'dır. Sinan sadece Osmanlı mimarisinin değil dünyanın da en büyük mimarlarından birisidir. Kimliği, doğup büyüdüğü zaman ve coğrafi sınırların çok ötesine geçen bu büyük mimarın eserleri de mensubu bulunduğu imparatorluğun büyüklüğüne yaraşır bir sahayı kaplamakta, birçok ülkeyi içine alan geniş bir coğrafya çağının şahidi olmaya ve Osmanlı kimliğini yaşatmaya devam etmektedir.

Ne zaman doğduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte doğumu 1491'in öncesi olarak tarihlenmektedir. Hristiyan bir ailenin çocuğu olarak Kayseri Ağırnas'ta dünyaya gelmiştir. Ancak, "Osmanlı kültüründe yıkanmış bir Müslüman tasarımcı olarak bütüne katılabilmesi için yeterince kabiliyetli olduğu fark edilmiş, böyle bir çocuğun köyündeki kaderine terk edilmesi yerine onu Osmanlı seçkinlerine dahil etmek üzere gerekli işlem başlatılmıştı." Neticede etnik mensubiyeti tartışılan Sinan'ın güçlü bir Osmanlı kimliğine sahip olduğu muhakkaktır.

Bu dehanın gelişiminde bu sistemin ve erken denilebilecek bir yaşta İstanbul'la tanışmasının rolü büyüktür. Topkapı Sarayına ve Ayasofya'ya yakın, Roma dönemi mimarisinin merkez noktalarından birisi olan Hipodrom/Sultanahmet Meydanı civarında bir okulda yetiştiği kabul edilen Sinan, otobiyografisi olarak kabul edilen Tezküretü'l-bünyan'da, Yavuz Sultan Selim'in hizmetinde Arap ve Acem diyarlarını gezip dolaştığını ve yine İstanbul'a döndüğünü belirtmektedir. Padişahın Mısır ve Hicaz bölgesinin Osmanlı sınırlarına dahiliyle neticelenen Mısır seferine katılmış, mimari çevreyi tanımış, Selçuklu ve Safevî yapılarının yanında antik yapıları ve Mısır piramitlerini de tanımıştır.

Seferlere iştiraki Sinan'ın görgü ve bilgisini çok geliştirmiş, kendisini gösterme kabiliyetini ve ileri görüşlülüğünü ortaya koyma imkanı sağlamıştır.

Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1521'de Belgrad, 1522'de de Rodos seferlerine yeniçeri piyadesi olarak katılmış, daha sonra da atlı sekbanlara seçilmiştir. Mohaç Meydan Savaşı'na (1526) katılan Sinan'a acemi oğlanları yayabaşılığı verilmiştir. Akabinde kapıkulu yayabaşısı olmuş ve zemberekçibaşı tayin edilmiştir. 1532'de Alman, 1534'te Irakkeyn seferlerinde gösterdiği başarıları ile dikkat çekmiştir. Ancak son seferindeki bir başarısı üzerine dikkatleri iyice üzerine çekmiştir. 1537'de haseki olarak Korfu seferine, 1538'de de Boğdan seferine katılmıştır. Bu sefer sırasında Prut nehri üzerinde kurduğu köprü ile ordunun karşıya geçmesini sağlamıştır. Sinan'ın on üç günde yaptığı bu köprü âdetâ efsane olmuştur. Bu görevi üstlendiğinde 48 yaşındadır. Lütü Paşa'nın, bu köprüyü korumak için kule yapılması fikrine, stratejik bir yaklaşımla karşı çıkmış ve paşa ile tartışmıştır. Hatta bundan dolayı geleceği ile ilgili endişeye kapılmışsa da Sadrazam Lütü Paşa, ölen mimarbaşı Acem Alisi'nin yerine kendisini tayini endişesinin yersiz olduğu göstermiştir.

1537'de Mimarbaşı Sinan'ın asıl amacı da mimarlık olup bu tayinle önündeki bütün engeller ortadan kalkmıştır. Bundan sonraki İmzası artık "el-fakîr Sinan sermi'mârân-ı hâssa"dır. Elips biçimli mührünün ortasında, "el-fakîrül-hakîr Sinan", çevresinde

ise “bende-i miskîn kemîne derd-mend-i ser-mimârân-ı hâssa-müstmend” ifadesi kazınmıştır.

48 yaşında Mimarbaşılık görevini üstlenen ve vefatına kadar “**Reîs-i mimârân**” kalan Sinan mesleğinde kaydettiği aşamayı üç yapıyla tanımaktadır. Birincisi “**çıraklık eserim**” dediği Şehzade Camii'dir. 1548'de tamamlanan bu külliye ile ilk büyük sultan camisini tamamlamıştır. İkincisi, “**kalfalık eserim**” dediği Süleymaniye Külliyesi'dir. 1557'de biten bu yapı ile İstanbul'un ve Osmanlı imparatorluğun en görkemli yapılarından birisini tamamlamıştır. “Ustalık eserim” dediği yapı ise Edirne'de, II. Selim adına inşa ettiğini Selimiye Camii'dir. Selimiye tamamlandığında 83 yaşındaydı ve bundan dolayı “**Koca**” olarak anılıyordu .

1584'de Hacca giden Sinan, Hac dönüşünde, 100 yaş civarında idi ve görevini büyük bir coşkuyla, vefat ettiği 1588'e kadar sürdürdü. Yakın dostu Sâî Mustafa Çelebi tarafından kaleme alınan mezar taşı kitabesi şu cümlelerle bitiyor:

“Geçti bu demde cihandan pîr-i mi'mârân Sinân.”

Süleymaniye Külliyesi'nin, kibleyi esas aldığımızda, sol ayakucundaki türbesinde medfundur ve muhteşem bir esere atılan mütevazı bir imza gibidir.

Tarihsiz vakfiyesi mal varlığı ve nesliyle ilgili sorulara ışık tutmaktadır. Buna göre hanımı Mihrî kendisi hayattayken vefat etmiş, oğlu Mehmed Bey şehid olmuştur. Vakfiyeye göre neşeli iki kızı ve iki torunu ile devam etmiştir. On sekiz ev, otuz sekiz dükkân, araziler, ev yerleri, bahçe, kayıkâhane, suyolu, değirmen pek çok mal varlığını ve 300.000 akçe vakfetmiştir. Fakat Sinan'ı asıl yaşatan ve çağlar ötesine taşıyan ise mimarı olduğu yüzlerce eserdir.

Mimar Sinan'ın inşa ettiği eserlerin sayısı ile ilgili farklı listeler verilmektedir. Ancak döneme ait kaynakların karşılaştırılmasıyla ona ait eser listesini 452'ye kadar yükseltmek mümkündür. Ama bu listeyi onun ömrü yanında yayıldığı geniş coğrafyayı, devrin ulaşım ve teknolojik imkanları ile üstlendiği görevleri dikkate alarak değerlendirmek gereklidir. Yaklaşık 100 yıl ömür süren Mimar Sinan bu kadar eserin her birisini bizzat kendisi inşa etmemiş, ayrıntılarla birebir ilgilenmemiş, bazı yapıların sadece planlarını çizmiş, projeleri değerlendirmiş, Reîs-i mimârân; Mimarbaşı olarak süreçleri yardımcıları vasıtasıyla denetlemiş ve yönetmiştir. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu'nun organizasyon başarısı kadar Mimar Sinan'ın yöneticiliğini, organizatörlüğünü, sevk ve idaredeki başarısını da göstermektedir. Aynı zamanda, Sinan Çağı'nda da onun takdirini kazanmış, yüksek seviyede iş yapabilen onun nezaretinde vazife ifa eden başka mimarların da varlığını göstermektedir. Dâvud Ağa ve Sedefkâr Mehmed Ağa bunlardan sadece ikisidir.

“Mimaride yeni çözümler, buluşlar, her şeyin ötesinde oranların ortaya konusu Sinan'la birlikte klasik denilebilecek yeni boyutlara ulaşmış, mimarlık alanının bu ustası imparatorluğun kıtalar üstü eğilimlerini hızla ve kuvvetle dış dünyaya yansıtmıştır. Bu üslûp, özellikle en güçlü tarzda yerleştiği eyalet ve şehirler üzerinde biçimler anarşisine son vermiş, kendi kimliğini dünya ölçeğinde ortaya koymuştur. Bu kimlik, Osmanlı düzeninin hâkim ve hükümrân olduğu bölgelerin sanat kaderi üzerinde günümüze kadar uzanan izler bırakmıştır. (Selçuk Mülayim)”

Mimar Sinan, öne çıkan kimliğiyle bir mimar olarak bilinmektedir. Fakat sadece mimarlık onu tanımlamaya yetmez. Aynı zamanda bir mühendis, iyi bir lojistikçi, şehir tasarımcısı, planlamacı, yönetici vb... pek çok hususiyet ile birikime de sahiptir ve bunun en önemli göstergesi eserleridir.

Mimar sadece yaşadığı devirde ve inşa ettiği eserde yaşamamaktadır. Osmanlı ve Dünya Mimarisinde "**Sinan Çağı**" vardır. Aynı şekilde Osmanlı mimarisinde daha yaşarken güçlü bir Sinan Okulu da teşekkül etmiştir. Böylece Mimar Sinan talebeleri ve eserleriyle Osmanlı mimarisinde etkisini ve sonraki asırlarda yol göstericiliğini sürdürmüştür. Günümüzdeki mimari arayışlar ve tartışmalarda oluşturduğu gündem onun ustalığı kadar çağları aşan etkisinin de en canlı örnekleridir.